

IM. STEFANA
**FUNDACJA
BATOREGO**

Навіщо Польщі Україна? Питання до 35-річчя незалежності України

Едвін Бендик

24 серпня 1991 року Верховна Рада Української Радянської Соціалістичної Республіки ухвалила Акт проголошення незалежності України. Це рішення парламенту підтвердив всеукраїнський референдум 1 грудня того ж року: в голосуванні взяли участь 84% виборців, і 90,32% із них висловилися за незалежність. Наступного дня нову державу визнала — першою у світі — Республіка Польща. Уряд на чолі з прем'єр-міністром Яном Кшиштофом Белецьким і міністром закордонних справ Кшиштофом Скубішевським свідомо домагався цієї першості, щоб показати, наскільки стратегічно важливою для польських державних інтересів є українська емансипація.

Війна за незалежність

У 2014 році українці були змушені зі зброєю в руках стати на захист суверенітету своєї держави. Незаконна анексія Криму Росією та інтервенція російських збройних сил на Донбасі, що підтримували сепаратистський заколот, поклали початок війні, яка 24 лютого 2022 року переросла у повномасштабну агресію. Чим закінчиться це протистояння, досі не ясно. Втім, у середині 2026 року з'явилися аналітичні матеріали, які переконливо доводять: Росія починає програвати війну. Відставний генерал-майор австралійських сухопутних військ, військовий аналітик Мік Раян стверджував, що російський агресор утратив перевагу одразу в п'яти вимірах, важливих для оцінки бойових дій: військовому, економічному, промислового, когнітивному та моральному. Втім, застеріг він, перехоплення Україною стратегічної ініціативи ще не означає її перемоги. Генерал Валерій Залужний, головнокомандувач Збройних Сил України до кінця 2023 року, дивиться на це обережніше: зміни динаміки на фронті, каже він, мають переважно тактичний характер і не переростають у прориви оперативного, а тим паче стратегічного, значення. Інакше кажучи: війна застрягла в мертвій точці — це змагання на виснаження, в якому обидві сторони

прагнуть завдавати супротивнику якомога болючіших ударів, водночас зберігаючи здатність мобілізувати ресурси для продовження бойових дій.

Важливу роль у цьому змаганні відіграють технологічні інновації, які дають змогу нарощувати бойові спроможності української армії настільки, щоб вона могла стримувати номінально багато сильнішого агресора. Андрій Загороднюк, міністр оборони у 2019–2020 роках, пояснював, що ці інновації дозволяють досягати ефекту стратегічної нейтралізації — точкові удари по російській інфраструктурі дають стратегічний результат. Яскравий приклад — розблокування чорноморського коридору восени 2023 року, яке відновило морське сполучення через порт Одеси. Україна, держава практично без флоту, атаками морських дронів змусила відступити флот Росії.

Але перевага, здобута стратегічною нейтралізацією, не є сталою: у відповідь росіяни посилили удари балістичними ракетами по українській інфраструктурі. Якщо з дронами українська протиповітряна оборона справляється чудово, то в разі ракетних ударів вона залежить від постачань відповідного озброєння західними партнерами. Трагічний приклад цієї залежності — масованний удар по Києву на початку серпня 2026 року: з 24 балістичних і чотирьох крилатих ракет жодну не вдалося перехопити через брак ракет для систем ППО.

Через атаки на Одесу чорноморський коридор стає дедалі небезпечнішим, і судновласники починають від нього відмовлятися. А отже, найближчим часом знову загостриться проблема транспортування українських товарів, передусім аграрної продукції. У 2023 році, до відкриття морського шляху, транзит українського зерна через Польщу та наплив української продукції на європейський ринок спричинили протести фермерів. Багатомісячна блокада польсько-українського кордону польськими аграріями та суперечка щодо контролю за українським експортом сільськогосподарської продукції викликали серйозний політичний конфлікт між Варшавою і Києвом. Чи повернеться тема транзиту цього року? Це питання аж ніяк не риторичне.

Нова війна

У популярному дискурсі розвиток українських військових спроможностей часто зводять до гучних гасел. Одне з них — «війна дронів», в яку перетворилося українсько-російське протистояння. Формулювання водночас правдиве й оманливе. Те, що безпілотні системи відіграють дедалі більшу роль, — факт незаперечний, і чимало коментаторів убачають у цьому технологічну перевагу України над Росією. Інші експерти дивляться на українські досягнення з цікавістю, але й із підозрою: мовляв, це кустарні рішення, зібрані методом бриколажу з доступних компонентів, які часто не відповідають стандартам НАТО.

Обидва погляди, однак, не вловлюють суті того, що в Україні називають дроновою революцією. Її добре вхопили автори звіту *Mapping the MilTech War. Eight Lessons from Ukraine's Battlefield*¹, опублікованого в лютому 2026 року Французьким інститутом міжнародних відносин (Ifri): вона полягає у здатності розвивати відносно дешеві роззосереджені системи для поля бою й здобувати перевагу за рахунок постійної адаптації та інновацій — із дедалі коротшими циклами коригування виробництва і нарощування його обсягів.

1 É. Tenenbaum, B. Kostiuk, D.-M. Patiuk, A. Shapochkina, *Mapping the MilTech War. Eight Lessons from Ukraine's Battlefield*, Institut Français des Relations Internationales, 12 лютого 2026, <https://www.ifri.org/en/studies/mapping-miltech-war-eight-lessons-ukraines-battlefield> (дата доступу тут і далі: 15 серпня 2026).

Щоб отримати таку здатність, замало реорганізувати Збройні Сили України й оборонну промисловість — потрібна ще підтримка держави і суспільства, яка дає змогу створити дієву екосистему безперервного розвитку нових технологій і виробничих потужностей. У цій системі є місце і великим інтегрованим заводам, і виробництву за накладною (надомною) схемою, яке — як у березні 2026 року з іронією зауважив Армін Папперґер, керівник німецького концерну Rheinmetall, — часом здійснюють звичайні домогосподарки. А невіддільною частиною цієї системи стали не тільки приватні компанії, що діють за логікою цифрових стартапів, а й громадські організації — як-от український Благодійний фонд «Повернись живим» (Come Back Alive).

Те, що ця екосистема виникла й безперервно розвивається — від оборонного виробництва вартістю в 1 млрд євро у 2022 році до потенціалу в десятки мільярдів сьогодні, — надзвичайне досягнення української держави і суспільства. Без ефективного макроекономічного управління, що втримало інфляцію під контролем, забезпечило валютні резерви на понад пів року імпорту і стабільність гривні, це було б неможливим.

Усі фронти війни

Завдяки динамізму бізнесу Україна, оговтавшись від шоку перших місяців війни, повернулася на шлях невеликого, але стабільного економічного зростання. Але цих результатів не було б без матеріальної, військової та політичної підтримки держав-партнерів — а вона аж ніяк не безумовна й не самоочевидна. Досить сказати, що через обструкцію уряду Віктора Орбана європейський кредит на 90 млрд євро на найближчі роки вдалося відкрити лише в середині цього року.

Успіх української дипломатії пояснюється не тільки авторитетом президента Володимира Зеленського на Заході чи майстерністю самих дипломатів. Йому допомагає громадська дипломатія — десятки громадських організацій і незалежних аналітичних центрів, що працюють у Вашингтоні, Брюсселі та інших столицях. Показовий приклад: фонд «Повернись живим» напряду співпрацює з урядами держав, реалізуючи проекти в сфері оборони й закупівлі озброєння.

Це ще один приклад того, як держава і суспільство діють в умовах асиметричної війни, яку агресор веде на виснаження: йдеться про вміння використовувати наявні ресурси в межах інноваційної, адаптивної, мережевої й горизонтальної екосистеми. В основі цієї екосистеми — українське суспільство, яке на п'ятому році війни зберігає високу консолідацію й рішучість, попри втому і численні приводи для розчарування. Головна причина розчарування — дедалі менш передбачувана й прозора політика Володимира Зеленського, головна риса якої — концентрація влади поза межами державних інституцій, у неформальних колах.

Внутрішня політика

Приклад — липневі кадрові рішення, подані як «реконструкція уряду». Посади втратили прем'єрка Юлія Свириденко і чимало міністрів. Відставки прем'єрки суспільство майже не помітило, а от звільнення міністра оборони Михайла Федорова викликало гнів. Офіційна причина — провал реформи системи призову та конфлікт із головнокомандувачем ЗСУ генералом Олександром Сирським, — швидко обросла коментарями експертів, які вважають не менш, а то й більш важливою реформу системи армійських закупівель: вона зачепила інтереси тих, хто заробляв на давніх «схемах» у сфері забезпечення війська.

Громадська думка мислить подібно — це показало опитування агентства SOCIS на початку серпня. Конфлікт із Сирським як причину відставки визнають 26,7% опитаних, а 24,4% упевнені, що Федоров став жертвою тиску на президента з боку «його корупційного оточення». Дослідження малює доволі промовисту картину українського суспільства напередодні 35-річчя незалежності — на тлі затяжної політичної кризи й дедалі жорсткіших російських ударів по цивільних об'єктах.

При цьому рішучості українцям не бракує: 23,3% вважають, що ситуація в Україні наступного року покращиться, 26,5% — що вона залишиться без змін, а третина прогнозує погіршення. У червневому опитуванні агентства Rating про майбутнє України 78% відповіли, що дивляться на нього з надією. То що ж найбільше турбує українців? За даними SOCIS, на першому місці — корупція на державному рівні (49,3%), лише на другому — постійні атаки дронів і ракет (44,6%), на третьому — погіршення умов життя (39,4%). Гучне в медіа невдоволення мобілізацією опинилося тільки на четвертому місці (30,4%).

Ці цифри легко прочитати неправильно. Взяті буквально, без ширшого контексту, вони малюють Україну як корумповану державу з політичною системою, що деградує, — дедалі більш персоналізованою, неформальною, за одночасного ослаблення таких конституційних інституцій, як уряд і парламент. Це правда, і самі українці це відчувають, і політологи на це вказують. Але тоді: чим пояснити досягнення, описані вище?

Сила суспільства

Мабуть тим, що українська держава — це набагато складніша система, в якій політична влада лише один з елементів. Її основа — суспільство, що самоорганізується, інституції громадянського суспільства, органи місцевого самоврядування і своєрідна «глибинна держава» — установи, що забезпечують повсякденне функціонування країни: Національний банк України, який відповідає за макроекономічну стабільність, рятувальні служби, які оперативно реагують на руйнування від атак, комунальні служби, які підтримують чистоту й міську інфраструктуру. Тож попри численні патології й дефіцити, українська держава й суспільство утворюють систему з високою стійкістю, здатністю до адаптації та все ще високим рівнем самоврядності.

Ця стійкість проявляється в послідовній реалізації плану перенесення війни на територію агресора: Курська операція 2024 року, операція «Павутина» 1 червня 2025 року — масована атака дронів по стратегічних авіабазах, — і систематичний розвиток засобів далекого ураження за допомогою безпілотників і нових типів ракет. Попри дефіцит власної ППО, Україна вийшла з фази суто оборонної війни й реалізує наступальні цілі стратегічного значення: ізоляцію Криму, знищення нафтопереробної інфраструктури, промислових підприємств і логістичних центрів, що обслуговують російський військово-промисловий комплекс.

Усе це не означає, що можна применшувати значення внутрішньої політики в Україні: скандали, що трапляються попри війну, провокують суспільні протести — як у липні 2025 року, після спроби демонтувати антикорупційні органи, і зараз, після звільнення Федорова, — бо вони сприймаються як порушення воєнного суспільного договору. Українці розуміють, що в умовах воєнного стану вибори провести неможливо, — але водночас очікують, що влада, тобто Зеленський і його оточення, не скористається цим для власної вигоди.

Суспільний договір

Оцінка того, наскільки цей договір дотримується, тим часом погіршується: 90% українців вважають рівень корупції дуже високим або високим. Найбільше відповідальності покладають на президента (56,9%), далі на Верховну Раду (48,5%). На запитання про найбільшу помилку влади найчастіша відповідь — «збереження високого рівня корупції й розкрадання державних коштів» (60,2%), на другому місці — неналежна підготовка країни до війни (32,7%). У результаті Зеленський, який ще донедавна очолював рейтинги довіри, опустився нижче 50%, тоді як на вершину піднялися Валерій Залужний (64,9%) і Михайло Федоров (64,6%), а за ними — кілька популярних військових командирів.

Якщо рахувати за індексом довіри, що поєднує позитивні й негативні оцінки, попереду виявляються Федоров (0,63) і Залужний (0,61); Зеленський лише дев'ятий (0,42). Симуляція можливих виборів показує, що в другому турі він програв би й Залужному, і Федорову. Обидва потенційні суперники це чудово розуміють. Розуміє і президент. Дати виборів ще ніхто не знає, але атмосфера передвиборчої кампанії вже згущується — а це загрожує новими помилками у внутрішній і зовнішній політиці Зеленського.

Одна з зон ризику — те, як ведеться процес вступу до Європейського Союзу. З одного боку, українська влада підіграла суспільні очікування обіцянками швидкого членства вже у 2027 році, — і справді, за даними Київського міжнародного інституту соціології, понад 60% українців, коли їх питають про майбутнє країни через 10 років, відповідають, що Україна буде процвітаючою державою ЄС. З іншого боку, приблизно стільки ж опитаних у червневому омнібусі Rating незадоволені темпами цього процесу. Проблема в тому, що гальмують саме українські політики: у 2025 році темп реформ, необхідних для вступу, сповільнився, а торішня криза довкола спроби демонтувати антикорупційні органи підірвала довіру в європейських столицях.

Перспективи

На 35-річчя незалежності Україна перебуває в стані глибокої невизначеності. Не можна передбачити навіть терміну можливого перемир'я, не кажучи вже про завершення війни. На більший компроміс, ніж зупинка бойових дій по лінії фронту без юридичного визнання російської влади над окупованими територіями, українське суспільство не готове. І навряд чи варто розраховувати, що тиск на поступки з боку США або інших партнерів щось змінить: попри втому, жертви й ціну війни, українці й далі бачать її в ширшому контексті, і понад половина опитаних заявляють про готовність терпіти труднощі стільки, скільки треба.

Понад те, 85% опитаних (червневий омнібус Rating) вірять у перемогу України — на 5 пунктів більше, ніж торік, хоча лише 30% гадають, що бойові дії завершаться ще цього року. Ця віра спирається передусім на незмінну довіру до Збройних Сил України — її висловлюють 95% опитаних, і зміцнюють нові успіхи та зростання наступальних спроможностей, найяскравіше — удари по цілях углуб території Росії. Тому попри дедалі гіршу оцінку політичної сфери, суспільно-державна система зберігає стійкість, а надія на краще майбутнє відображається і в економіці: зростає кредитування, банківські депозити, продажі нових автомобілів.

І все ж подальший розвиток політичної системи лишається нерозв'язаним: нинішня криза дає підстави тривожитися, що суспільна стабільність може похитнутися через розпад того самого суспільного договору. Цю проблему аналізували автори дослідження *Аналіз загроз національній безпеці у сфері внутрішньої політики*, опублікованого навесні 2026 року Національним інститутом

стратегічних досліджень². За результатами багатофакторного аналізу експерти дійшли висновку, що рівень стійкості й згуртованості суспільства поки що дозволяє й далі ефективно чинити опір.

Але правда й те, що цей рівень знижується. Про це свідчить дослідження, яке для Українського незалежного центру політичних досліджень (UCIPR) оцінює «основні складові стійкості українського суспільства під час затяжної війни» — опубліковане в червні 2026 року (попередні хвилі проводилися у 2024 і 2025 роках)³. На запитання «Як довго ви готові зносити труднощі заради перемоги у війні?» 53% відповіли, що стільки, скільки буде потрібно, — рік тому таких було 65%. А на запитання «Чого сьогодні найбільше бракує в Україні?» найчастіша відповідь — «мир» (58%), друга за поширеністю — «справедливість» (38%).

Суспільна стійкість усе ще висока, але не безмежна. І навіть якщо її вистачить, щоб довести війну до успішного завершення, можна не сумніватися: виборча кампанія, яку доведеться провести після цього, стане періодом різкого зростання політичних емоцій — а це вже загроза суспільній згуртованості.

Навіщо Польщі Україна?

На п'ятому році повномасштабної війни і 35-му році незалежності українська реальність значно складніша, ніж можна показати в одному нарисі. Мета цього тексту не в тому, щоб дати вичерпний опис, а в тому, щоб показати, з чого складається і на чому тримається ця складність — яка, попри недосконалість окремих елементів, і є джерелом системної стійкості України, її здатності до інновацій, адаптації та мобілізації ресурсів. Про це варто пам'ятати, коли йдеться про польсько-українські відносини і про відповідь на запитання: навіщо Польщі Україна.

У 1991 році відповідь здавалася очевидною — її ще давно сформулювали Єжи Гедройць і Юліуш Мєрошевський у геополітичній концепції ULB: в інтересах незалежної Польщі — існування незалежних України, Литви та Білорусі, які утворюють протипау Росії та її імперським амбіціям. Розпад Радянського Союзу зробив цю концепцію реальністю: незалежна Україна посилювала безпеку Польщі. Чи можемо ми з такою ж упевненістю відповісти так само сьогодні?

Навесні 2022 року польський уряд відповів ділом, надіславши в Україну сотні одиниць важкої військової техніки, — це мало велике значення для української армії на початковому етапі агресії. Україна скористалася шансом і успішно тримається вже п'ятий рік. Українці це цінують: за даними червневого омнібусу Rating, на запитання, хто найбільше допомагав Україні, Польща потрапляє в трійку лідерів поряд зі США і Німеччиною. Цей капітал довіри до Польщі й досі працює в Україні, попри те, що загалом відносини між поляками й українцями погіршилися.

У Польщі й досі зберігається згода головних політичних сил щодо того, що підтримка України відповідає польським інтересам і безпеці. Питання — надовго чи ні. Цьогорічний конфлікт, що спалахнув після того, як Володимир Зеленський надав одному з підрозділів Сил спеціальних операцій почесне ім'я «Героїв УПА», загострився настільки, що показав тріщини в цьому

2 В.Г. Потапенко, І.А. Павленко, В.М. Нагірний, *Аналіз загроз національній безпеці. У сфері внутрішньої політики*, Національний інститут стратегічних досліджень, Київ 2026, <https://tiny.pl/97q0-yknm>.

3 National Platform for Resilience and Social Cohension, *Resilience and cohesion of Ukrainian society during the war. Periodic report based on monitoring materials from selected regions of Ukraine*, Ukrainian Independent Center for Political Research, № 17, березень–квітень 2026, <https://drive.google.com/file/d/1B3Vnhnf-meL7OtKr6-jFQTYutKVnmqK/view>.

стратегічному консенсусі. Саме Пшемислав Чарнек, кандидат Права і справедливості (ПіС) на посаду прем'єра, закликав зупинити допомогу Україні, якщо та не відмовиться від «бандеризму».

Голова ПіС Ярослав Качинський цю пропозицію відкинув, але Чарнек свої думки не змінив. А тим часом набирають вагу відверто антиукраїнські й дедалі більш проросійські угруповання. Деякі ймовірні коаліції, здатні сформувати уряд після парламентських виборів у 2027 році, можуть уже не поважати консенсусу щодо України, чинного з 1991 року й утіленого в підтримці її боротьби. Це тривожний сценарій, але спершу варто розібратися, у чому суть цього консенсусу — яке місце насправді посідає Україна в польській стратегічній думці та реальній політиці.

Наблизить нас до відповіді аналіз причин, з яких польський уряд твердо відмовився залучати збройні сили до будь-яких дій на території України? Можна вважати це популістською реакцією на суспільні настрої: проти будь-якої військової місії в Україні, навіть невоєнної, налаштована більшість польського суспільства. Але навіть якщо це рішення й було виправдане внутрішньополітично, багато коментаторів його розкритикували: мовляв, уряд позбавив себе важливого інструменту зовнішньої політики, відмовившись від вагомих козирів у грі за майбутнє України, Європи, а отже, й самої Польщі.

Наслідок — відсутність Польщі у форматі ЕЗ (Велика Британія, Франція, Німеччина), який представляє європейський інтерес у дипломатичній грі довкола припинення вогню. Утім, навіть самі українці не надто вірять у заяви держав про готовність узяти участь у можливій миротворчій місії як гарантії безпеки для України. Справжньою гарантією було б лише зобов'язання іноземних підрозділів наступально втрутитися в разі порушення умов перемир'я і відновлення російської агресії. Але чому готовність до такого втручання має бути більшою після перемир'я, ніж зараз?

Навіть коли європейські політики визнають, що війна в Україні — це й їхня війна, і що українці боронять не лише власну свободу й суверенітет, а й безпеку Європи, — це не означає готовності жодної з держав, що допомагають Україні, безпосередньо втрутитися в бойові дії. Від самого початку агресії межу ризику, на який готові піти західні лідери, визначає страх ескалації й втягнення НАТО у війну з Росією. Крайній вияв цього страху — острах перед російською ядерною зброєю: саме оцінка цього ризику визначала політику Вашингтона за президентства Джо Байдена.

Трагічні дилеми

Українці усвідомлюють цю гру — про це влучно написав військовий аналітик і експерт із безпеки Микола Белєсков, відповідаючи на слова генерала Валерія Залужного, який на початку серпня заявив, що Україна ніколи не вступить до НАТО — і не лише тому, що цього не хочуть країни Альянсу, а й тому, що сама натовська доктрина застаріла. На думку генерала, безпеку України варто будувати на нових союзах.

Для Белєскова це ілюзія не менша, ніж НАТО: «Не заглиблюючись у деталі того, за якими доктринами планує воювати НАТО, а за якими воюємо ми, і чи означає це, що НАТО нам не потрібне (і які насправді причини того, що ми ніяк не можемо ввійти в ці нібито відчинені двері), і що варто більше ставити на нові формати співпраці з безпеки в Європі, — не варто забувати про одне: наше безнадійне становище — наявність екзистенційної загрози, яку неможливо перекласти на когось іншого, — розуміють усі наші західні партнери. І вони цим користуватимуться,

намагаючись мінімізувати ризик прямого зіткнення з Росією та обираючи для себе найзручніші форми співпраці. Це не зміниться»⁴.

Короткий коментар не замінить глибокого аналізу, але Белєсков добре описує ту перспективу, з якою доводиться рахуватися українській стратегічній думці. У цій перспективі єдина надійна опора — систематичне нарощування стратегічної спроможності: якісного й кількісного оборонного потенціалу в умовах асиметричної війни на виснаження. Ключову роль тут відіграють рішення на полі бою — технологічні, людські, операційні, — але їхній розвиток і масштабування неможливі без міцного тилу: стабільної економіки, виробничих потужностей промисловості й суспільної мобілізації.

Прямо кажучи, Україна веде екзистенційну війну — за збереження держави, її суверенітету і за виживання нації. Українці не сумніваються, що Росія не відмовиться від мети підпорядкувати Україну в межах своєї неоімперської реконструкції, і переконані, що російські цілі йдуть іще далі — до знищення НАТО і розколу європейської єдності. Але, як пише Белєсков, вони розуміють і те, що навіть коли європейські лідери думають так само, — доти, доки зможуть, вони воюватимуть із російською загрозою українськими руками.

Це й так непоганий сценарій: він означає, що Захід і надалі допомагатиме Україні стримувати Росію, не втягуючись у війну самому. Гірший сценарій — прихід до влади в європейських державах політичних сил, які прагнуть нормалізації відносин із Росією ціною українських прагнень. Просування таких сил — це ще один фронт російської агресії, не менш важливий, ніж бойові дії.

Цілі та засоби

Із цієї перспективи такі теми, як вступ до ЄС і НАТО чи плани повоєнної відбудови, для України не мета, а лише засіб досягнення головної мети — довести справу до зупинки бойових дій, яку можна буде визнати успіхом: зберегти суверенітет принаймні на територіях, підконтрольних українській державі, створити систему безпеки, що стримає Росію від нової агресії або (якщо та все ж станеться) забезпечить ефективну оборону. І нарешті — домогтися справедливості: правового й матеріального відшкодування за руйнування і воєнні злочини.

Прагнення до цієї мети породжує напругу між пріоритетом безпеки й такими завданнями як європейська інтеграція. Якщо ця інтеграція означає повний процес вступу за всіма правилами ЄС — саме так, без прискорених чи «зворотних» варіантів, її бачать Угорщина і Польща, — але без готовності держав-членів піти на ризик воєнної конфронтації з Росією, то Україна опиняється перед дилемою: чи не призведе відмова від частини суверенітету заради інтеграції та прийняття правил щодо економіки й конкуренції, але без реальних гарантій безпеки, до ослаблення стратегічних спроможностей країни, яка усвідомлює, що нову війну з Росією їй, можливо, доведеться вести самотужки.

Це питання можна поставити й навпаки: чи не означатиме ризик нової російської агресії проти України — члена ЄС — ризику ескалації, що втягне в конфронтацію з Росією інші держави-члени. А якщо так, то чи не є європейська інтеграція України такою ж далекою мрією, як вступ до НАТО, — адже пов'язаний з нею ризик може переважити можливі вигоди.

4 Пост Миколи Белєскова в мережі Фейсбук, 5 серпня 2026, <https://www.facebook.com/mykola.bieliesskov/posts/pfbid02tmErFDP6fjBiY1fLpdWKW7i1MCcuFJDWhJn7P5wyxW6XZZrqn4waPCVhKHHSNxl>.

Безпека в небезпечному світі

Обидва питання можна звести до одного: чи справді європейська інтеграція підвищить безпеку і України, і європейських держав? Лише позитивна відповідь відкриває шлях до розв'язання інших питань — конкуренції на аграрному ринку, фінансування політики згуртованості, відкриття ринку праці. Такої відповіді ще немає, її тільки належить сформулювати, адже безпека — це не стан, а результат складного процесу, що залежить від багатьох чинників.

Сформулювати її має Польща. Переконання в можливості війни тут — одне з найвищих серед європейських країн. Більше того, у 2025 році, після вересневого вторгнення російських дронів у польський повітряний простір, соціологи CBOS запитали: «Чи побоюєтеся ви загрози незалежності Польщі?» — 63% відповіли «так», і лише 26% так не думали. Тобто в свідомості поляків можливість війни перетворюється на загрозу екзистенційного характеру — не лише особисту, а й спільнотну.

Тому не дивно, що пріоритет державної влади й предмет суспільної згоди — якнайшвидший розвиток інфраструктури безпеки й оборони, а також системи стійкості держави і суспільства. Цей пріоритет утілюється в нарощуванні спроможностей збройних сил і оборонної промисловості, участі в союзницьких структурах — насамперед НАТО — та двосторонніх угодах, з яких і досі найважливіші — відносини зі США.

Здавалося б, кращого рецепту безпеки перед лицем такої загрози як російська агресія, годі й шукати. Але прихід до влади в США Дональда Трампа перетворив американську залученість у безпеку Польщі й Європи, ще донедавна очевидну за Джо Байдена, на чинник невизначеності. Всі зусилля, спрямовані на те, щоб утримати активну присутність США в структурах безпеки Польщі й Європи, безумовно, заслуговують на визнання. Але навіть якщо вони дадуть результат, чи можна й далі вважати їх стійким фундаментом?

Безпека через інтеграцію

Річ не тільки в непередбачуваності нинішньої політики Вашингтона. За другого президентства Трампа американська політика підтвердила: світовий лад, заснований на нормах і правилах, поступився місцем ладу, заснованому на силі, — одною з ознак якого є поділ світу на сфери впливу. Але доволі швидко з'ясувалося, що змінилася й сама природа цієї сили: самої лише номінальної технологічної й економічної переваги вже недостатньо, щоб силою зброї досягти запланованого політичного результату.

У цьому переконалися і Росія в Україні, і США, розв'язавши війну проти Ірану. Якщо американської сили не вистачило, щоб перемогти Іран, чи вистачить її, щоб стримати Росію від нападу на державу НАТО, а якщо то все ж станеться — чи гарантує вона безпеку? Відповідь, яку часом доводиться чути, — «альтернативи опорі на США найближчим часом немає» — точно не заспокоює, хай навіть вона частково й слушна.

За такої ситуації питання «навіщо Польщі Україна?» перетворюється на принципове: яку роль має відігравати Україна в архітектурі безпеки нашої країни? Що існування незалежної й суверенної України відповідає польському інтересу, сумніву не підлягає, — аргументи навели ще Гедройць і Мєрошевський, і їх не потрібно міняти. А ось чи є така Україна необхідною для безпеки Польщі — питання складніше. Багато експертів вважають, що Україна нашу безпеку посилює, але аж ніяк не є для неї обов'язковою умовою.

Відповідь на це я лишаю фахівцям із безпеки й оборони. Але кадри зруйнованої бази ВМС США в Бахрейні, — завданої нібито вже переможеним Іраном, — підказують, що варто серйозно розглянути позитивну відповідь: так, Україна має бути частиною архітектури безпеки Польщі і, ширше, Європи. Питання лише в тому, як поєднати це з дилемою: залучення України, покликане підвищити безпеку, водночас підвищує ризик ескалації й прямого конфлікту з Росією.

Теоретично відповідь проста: спільна з Україною архітектура безпеки має бути достатньо сильною, щоб ефективно стримувати Росію від спроб нападу на Україну чи будь-яку іншу державу-учасницю. Теоретично й побудувати таку систему неважко — достатньо поєднати економічні, промислові, технологічні й політичні ресурси європейських держав із воєнним досвідом України. На практиці все набагато складніше.

Безпека і розвиток

Щоб Україна ефективно долучилася до такої системи, потрібно забезпечити їй повоєнну відбудову й можливості для економічного розвитку, які гарантують суспільну стабільність і збереження оборонного потенціалу. Найкоротший шлях до цього — європейська інтеграція України, її включення до європейського простору добробуту. «Безпека через інтеграцію» — саме таким має бути орієнтир процесу вступу для Європи, Польщі та України, навіть якщо він відбуватиметься за всіма формальними правилами.

Для України європейська інтеграція — не мета, а засіб: підвищити безпеку, розширити можливості розвитку й модернізації держави. Для європейських держав вступ України теж не мета, а засіб — і серед найважливіших цілей тут, безперечно, підвищення власної безпеки. Якщо це так, то саме цій меті мають бути підпорядковані інші, часткові інтереси — наприклад, захист вразливих груп, які побоюються української конкуренції за ринки чи ресурси.

У реальній, тим паче демократичній політиці нелегко захищати стратегічний інтерес від тиску окремих груп впливу. Вони мають повне право на власні вимоги та їх політичне вираження. Фермери мають право хвилюватися через появу нового потужного гравця — так само, як і представники інших секторів. Здебільшого це занепокоєння випливає з переконання, що інтеграція — гра з нульовою сумою, в якій прихід нового учасника неминуче означає чийсь втрату.

Може, і так, хоч і необов'язково. Численні аналізи показують: можливі й сценарії з додатною сумою, в яких утрата не є неминучою, а вигода — цілком імовірна. Самі собою такі сценарії не реалізуються, їх треба свідомо вибудовувати, пам'ятаючи, що успішна гра потребує безпеки. Інакше кажучи, розвиток у дедалі небезпечнішому світі неможливий без безпеки. А оскільки інтеграція України в європейський простір підвищує безпеку, вона тим самим сприяє і розвитку.

Цей спрощений силогізм ще належить перетворити на конкретні процеси, проекти й політики — над цим уже працює чимало аналітичних центрів, розглядаючи й альтернативні сценарії: Україна програє війну, або ж не програє й зберігає суверенітет, але залишається самотньою — з тим трагічним усвідомленням безнадійності власної долі, про яке писав Белєсков.

То навіщо ж Польщі Україна? Щоб посилити власну безпеку — а тим самим забезпечити умови для свого подальшого розвитку. Це означає обрати сценарій «безпека через інтеграцію», описаний вище, який водночас посилює безпеку й можливості розвитку самої України. Чи здатні ми перетворити цей сценарій на реальну політику щодо України? Мусимо — якщо не хочемо

повторити помилок наших попередників. І робота над позитивною відповіддю — це ще й спосіб вийти з нинішньої кризи польсько-українських відносин.

Навіщо Польщі Україна? Питання до 35-річчя незалежності України — черговий текст із циклу аналітичних матеріалів, присвячених різним аспектам життя України й українського суспільства під час війни, а також наслідкам цієї війни для майбутнього України, Польщі, Європи й світу.

Едвін Бендик (Edwin Bendyk) — голова Фонду ім. Стефана Баторія. Журналіст, письменник, колумніст тижневика «Polityka». Займається цивілізаційними питаннями, зв'язками між наукою і технологіями та політикою, економікою, культурою, соціальним життям. Співзасновник Центру досліджень майбутнього при Collegium Civitas. Член Європейської ради з міжнародних відносин. Серед його публікацій: *Кохання, війна, революція. Нариси на період кризи (Miłość, wojna, rewolucja. Szkice na czas kryzysu, 2009)*, *Повстання мережі (Bunt sieci, 2012)*, *У Польщі, тобто всюди. Слово про крах і майбутнє світу (W Polsce, czyli wszędzie. Rzecz o upadku i przyszłości świata, 2020)*. Веде блог Antymatrix.

**Фонд ім. Стефана Баторія /
Fundacja im. Stefana Batorego**
Sapieżyńska 10a
00-215 Warszawa
tel. (48-22) 536 02 00
fax (48-22) 536 02 20
batory@batory.org.pl
www.batory.org.pl

Тексти доступні за ліцензією
Creative Commons. Визнання авторства
на тих самих умовах
3.0 Polska (CC BY SA 3.0 PL)

Редагування: Наталка Римська
Коректура: ТОВ «Тирса» (Катерина Сень)
Варшава 2026
ISBN 978-83-68802-22-1